

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หมู่ 4 บ้านโพนสูง
ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

CREATIVE TOURISM DEVELOPMENT ON THE BASIS OF SUFFICIENCY ECONOMY
IN VILLAGE NO.4, BAN PHON SUNG, MUEN WAI SUB-DISTRICT,
MUENG NAKHON RATCHASIMA DISTRICT,
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

โชคดี คู่ทวีกุล
Chokdee Kuthaweekul

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
Bachelor of Arts Program in Tourism Industry, Vongchavalitkul University
E-mail pu.chokdee@gmail.com

Received July 30,2023
Revised December 05,2023
Accepted December 25,2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และพัฒนาแผนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หมู่ 4 บ้านโพนสูง ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีผู้ให้ข้อมูลหลักจากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว รวม 40 คน ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการประชุมกลุ่มย่อย มาวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และสังเคราะห์ TOWS Matrix

ผลการศึกษา พบว่า 1) ศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านโพนสูง คือ มีแหล่งเกษตรกรรมที่หลากหลาย เป็นชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป นวัตกรรมและได้รับการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวและสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์และความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว 2) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ บ้านโพนสูงจะพัฒนาเป็นจุดหมายปลายทางที่มีแบรนด์ 4 ด้าน พร้อมทั้งวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ โครงการ ของแต่ละแบรนด์ คือ แบรนด์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แบรนด์ท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ แบรนด์ท่องเที่ยวเชิงสังคม แบรนด์ท่องเที่ยววัฒนธรรมและการพัฒนาจิตใจ

คำสำคัญ

การพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

This research aimed to study the potential of creative tourism development and creative tourism development plan on the basis of sufficiency economy in Village No. 4, Ban Phon Sung, Muen Wai Sub-district, Mueang Nakhon Ratchasima District, Nakhon Ratchasima Province. This study was a qualitative research in the form of Participatory Action Research (PAR) with 40 key informants belong to the public sector, private sector, people and tourists by using in-depth interview, participatory observation and focus group to analyze SWOT Analysis & TOWS Matrix.

The results found that: 1) The potential of creative tourism development on the basis of sufficiency economy in Ban Phon Sung was a diverse agricultural resource. It was an OTOP Nawatwithi Community and had been developed into a sufficiency economy village. The people in the community had cooperated in tourism management and created activities for the tourist experiences and satisfaction: and 2) A creative tourism development plan on the basis of sufficiency economy resulted in the community development into a four-brand tourist destination with visions, strategies, tactics and projects of each brand including creative tourism brand, economic tourism brand, community tourism brand, and cultural tourism and mental development brand.

Keywords

Development, Creative Tourism, Sufficiency Economy

ความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมมีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เกิดการจ้างงาน เกิดผู้ประกอบการในธุรกิจที่เกี่ยวข้อง กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องวางกลยุทธ์ทางการตลาดและกำหนดยุทธศาสตร์ชาติเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังประเทศไทย ซึ่งจะส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจในประเทศ โดยจากรายงาน UNWTO World Tourism Barometer and Statistical Annex ขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization: UNWTO) พบว่า ปี ค.ศ. 2022 มีจำนวนนักท่องเที่ยวโลก 900 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 63 ของนักท่องเที่ยวก่อนเกิดโรคระบาด และคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2023 จำนวนนักท่องเที่ยวโลกจะเพิ่มเป็นร้อยละ 80 – 95 ของนักท่องเที่ยวก่อนเกิดโรคระบาด (UNWTO, 2023, Online) ในทางกลับกันจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ก็ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ที่อาจถูกทำลายได้หากไม่มีการวางแผนที่ดีพอในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านี้ และการที่สิ่งแวดล้อมถูกทำลายเพิ่มขึ้นจากการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ทำให้องค์การสหประชาชาติได้เรียกร้องให้ทั่วโลกตระหนักถึงผลกระทบเหล่านี้ จึงได้มีการจัด “ประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา” (UN Conference on Environment

and Development: UNCED) ณ กรุงรีโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อ ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) ซึ่งเป็นที่มาของแผนแม่บทโลกที่ใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืน โดยมีแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) เป็นแผนแม่บทในการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2563)

ประเทศไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกเมื่อปี พ.ศ. 2504 ซึ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564 และ 2565) ได้วิเคราะห์สถานการณ์ประเทศในขณะนั้น พบปัญหาทรัพยากรธรรมชาติร่อยหรอ สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว เกิดภาวะขยะล้นเมือง และปัจจุบันประเทศไทยได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ซึ่งได้นำมาหลัก “เศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9-12 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน ซึ่งการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้จัดทำบนพื้นฐานยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศเพื่อบูรณาการ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

จังหวัดนครราชสีมาเป็นประตูสู่ภาคอีสานที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลาย ทั้งอุทยานแห่งชาติ อุทยานธรณีวิทยา แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับอารยธรรมขอม โบราณ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งชุมชนหลายแห่งนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของคนในชุมชนได้จากการลงมือทำ สามารถบูรณาการทรัพยากร ธรรมชาติในท้องถิ่นกับปราชญ์ชุมชนเพื่อให้ความรู้ ซึ่งจะเป็นประสบการณ์ตรงให้นักท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ อีกทั้งการเดินทางมายังจังหวัดนครราชสีมาจะมีความสะดวกสบายมากขึ้นในอนาคต ทั้งรถไฟรางคู่ รถไฟความเร็วสูง และทางด่วนมอเตอร์เวย์ (บางปะอิน - โคราซ) จะส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมายังจังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น และแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้บรรจุประเด็นด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเพื่อยกระดับระบบนิเวศทางการท่องเที่ยวให้โดดเด่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ ยกระดับชุมชนให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และศิลปวัฒนธรรม ยกระดับความเชื่อมั่นในการจัดงานในโคราชเมืองไมซ์ซิตี้ที่มีความปลอดภัยจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา, 2566)

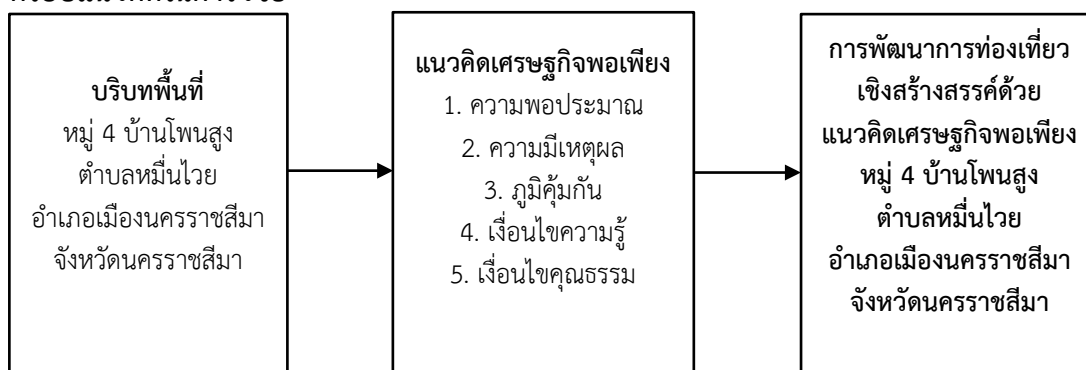
เห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดนครราชสีมา ควรจะต้องมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการบูรณาการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการพัฒนาจิตใจเข้าด้วยกัน ดังเช่นตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง มีวัดที่มีโบสถ์กลางน้ำเก่าแก่อายุกว่า 300 ปี มีชุมชนทำการเกษตรที่แตกต่างและหลากหลายในพื้นที่ เช่น ทำนา สวนฝรั่ง สวนหม่อน ปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ เลี้ยงจิ้งหรีด

หนึ่งในเส้นทางท่องเที่ยวอุทยานธรณีโคราช และยังเป็นแหล่งศูนย์การเรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะหมู่ 4 บ้านโพนสูง หรือที่รู้จักกันในชื่อ “โพนสูงนิเวศ เกษตรขอบเมือง” เป็นชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตวิถีที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลให้การเดินทางท่องเที่ยวหยุดชะงัก จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนการระบาด ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจชุมชน ประชาชนในชุมชนขาดรายได้จากการท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่หมู่ 4 บ้านโพนสูง ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมาพัฒนาให้เป็นสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หมู่ 4 บ้านโพนสูง ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อพัฒนาแผนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หมู่ 4 บ้านโพนสูง ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์

การพัฒนา (Development) หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกด้านเพื่อนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าหรือความทันสมัยที่มั่นคง ยั่งยืน โดยดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของสังคมนั้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม และวัฒนธรรม

การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง การเดินทางที่มีจุดประสงค์เพื่อสนองตอบความต้องการของมนุษย์ที่จะพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อความสนุกสนาน ในตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการเข้าไปเยี่ยมชมในแหล่งท่องเที่ยว การได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนจากการที่ได้ลงมือทำ ซึ่งจะเป็นประสบการณ์ตรงให้แก่นักท่องเที่ยวในตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economics) หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง และการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ดังต่อไปนี้

การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีดุลยภาพระหว่างมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล เพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชน โดยมีกรอบการพัฒนา คือ 1) มิติด้านเศรษฐกิจ มุ่งให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ คุณภาพ มีขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก และขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของกลุ่มชนชั้นรากหญ้าโดยใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี คุณภาพแรงงาน และการบริหารจัดการที่ดีเพื่อการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ 2) มิติด้านสังคม มุ่งพัฒนาคนในสังคมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล เน้นการพัฒนาคน พัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพ สร้างความเข้มแข็งให้สังคมบนพื้นฐานของความรู้และภูมิปัญญา ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม 3) มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มุ่งไปสู่การบริหารจัดการที่ดีในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและสามารถฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิมให้มากที่สุด สามารถควบคุมมลพิษในปริมาณที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคการผลิตและบริการ ร่วมพัฒนาจากทุกส่วนของสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2547)

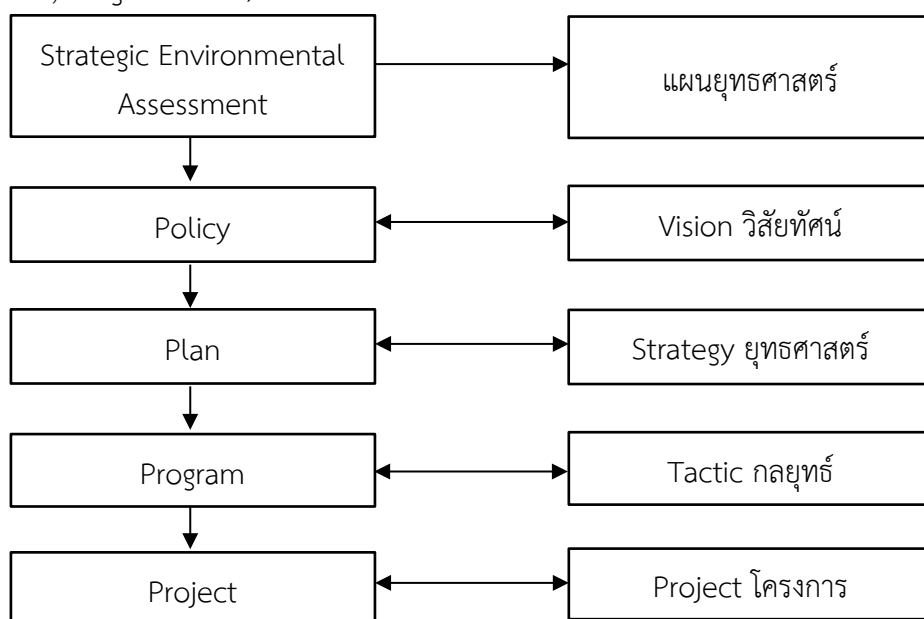
Richard and Raymond ได้นิยาม Creative Tourism ว่า การท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมการมีส่วนร่วม และจากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของจุดหมายปลายทางของวันหยุดของนักท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว, 2560)

องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้นิยามการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินชีวิตของชุมชน โดยชุมชนจะจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างกลมกลืน สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตในชุมชน ในมิติการเรียนรู้ การทดลองปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่ง

ประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่จริงในชุมชน โดยชุมชนต้องรักษาสสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการท่องเที่ยวและผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ (กรมการท่องเที่ยว, 2560)

ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economic Theory) เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่รัชกาลที่ 9 พระราชทานชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และต้องมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีพอสมควร ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้สำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม หลักเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 1) ความพอประมาณ คือ ความพอดีที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2) ความมีเหตุผล คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับความพอเพียงนั้นต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลและคิดอย่างรอบคอบ 3) ภูมิคุ้มกัน คือ การเตรียมพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และประกอบด้วยเงื่อนไขในการตัดสินใจ ดำเนินการ คือ 1) เงื่อนไขความรู้ คือ มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการวางแผนและการปฏิบัติ 2) เงื่อนไขคุณธรรม คือ ตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต อดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2560)

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) เป็นกระบวนการที่เป็นระบบเพื่อใช้สนับสนุนกระบวนการตัดสินใจในการวางแผน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และคำนึงถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเป็นการจัดทำนโยบาย แผน แผนงาน (Policy, Plan, Program : PPP) ดังภาพ

ภาพที่ 2 แผนภูมิการวางแผนยุทธศาสตร์โดยใช้รูปแบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment :SEA)

ที่มา: พยอม ธรรมบุตร, 2559

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักจากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน นักท่องเที่ยว ภาคละ 10 คน รวม 40 คน ดังนี้

1.1 ภาครัฐ คือ ผู้เกี่ยวข้องจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นครราชสีมา เทศบาลนครนครราชสีมา สำนักงานพัฒนาชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย

1.2 ภาคเอกชน คือ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา หอการค้าจังหวัด สมาคมโรงแรม สมาคมมัคคุเทศก์ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว สมาคมผู้ขนส่ง

1.3 ประชาชน คือ ผู้ที่มีภูมิลำเนาในหมู่ 4 บ้านโพนสูง ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง นครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

1.4 นักท่องเที่ยว คือ ผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวหรือศึกษาดูงานในหมู่ 4 บ้านโพนสูง ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบมีโครงสร้าง มีคำถาม 1) ทรัพยากรท่องเที่ยวที่โดดเด่นของพื้นที่ 2) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดนครราชสีมา 3) ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 4) การกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการ โดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบและนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจากทุกภาคส่วน รวม 4 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การสัมภาษณ์ (Interview)

3.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory observation)

3.3 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดลำดับความสำคัญ จัดกลุ่มของเนื้อหา วิเคราะห์ จำแนก และสรุปประเด็นสำคัญ (เอี่ยมพร หลินเจริญ, 2554)

4.2 ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล เพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่ต่างเวลา ต่างสถานที่ และผู้ให้ข้อมูลต่างคนยังได้ข้อมูลที่มีเนื้อหาสอดคล้องกัน ผลของข้อมูลที่เก็บรวบรวมด้วยวิธีแบบสามเส้า ทำให้ได้ข้อค้นพบที่เหมือนกัน แสดงให้เห็นว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง (สุภางค์ จันทวานิช, 2561) ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม มาทำการวิเคราะห์ และสรุปเป็น

หมวดหมู่ในแต่ละหัวข้อตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว มาวิเคราะห์ SWOT สังเคราะห์ TOWS เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ กลยุทธ์ โครงการ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านโพนสูง

ชุมชนบ้านโพนสูงมีทรัพยากรท่องเที่ยวหลากหลาย งานประเพณี ศิลปวัฒนธรรม คือ วัดโคกประดู่ มีทรัพยากรด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ศูนย์การเรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริบ้านโพนสูง

ชุมชนบ้านโพนสูงมีศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน มีความสนใจ และส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อความยั่งยืน มีการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ทำปุ๋ยอินทรีย์จากขยะเปียก มีการใช้พลังงานทดแทน มีการทำเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดการด้านการตลาด และมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสังคม

ชุมชนบ้านโพนสูงมีศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่าย โดยมีความสนใจ และมีความต้องการโดยมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนในทุกภาคส่วน ได้มีการอภิปรายถึงศักยภาพของชุมชนเพื่อนำมาเป็นสมรรถนะของชุมชนในการสร้างแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว โดยยินดีเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ การวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติการ มีการสร้างเครือข่ายเจ้าของธุรกิจประเภทเดียวกัน มีการทำโฮมสเตย์ในชุมชน

ชุมชนบ้านโพนสูงมีศักยภาพด้านการสร้างกิจกรรม การเรียนรู้ การสื่อความหมาย โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายที่สามารถสร้างประสบการณ์และความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเมือง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้ได้ถึงคามยั่งยืน

ผลการศึกษาชุมชน

ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านประโดก* หมู่ที่ 2 บ้านหมื่นไวย* หมู่ที่ 3 บ้านโนนตาสุก หมู่ที่ 4 บ้านโพนสูง* หมู่ที่ 5 คลองบริบูรณ์ หมู่ที่ 6 บ้านโคกไผ่ หมู่ที่ 7 บ้านหนองนาหลุม หมู่ที่ 8 บ้านโคกผางาด หมู่ที่ 9 บ้านโคกไผ่สอง (หมายเหตุ* เป็นชุมชนที่มีสถานที่ท่องเที่ยว)

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวนผลไม้ สวนมะนาว ฟาร์มเห็ด เลี้ยงปลา เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เลี้ยงโคเนื้อ เลี้ยงแพะ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ ศูนย์การเรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริบ้านโพนสูง (หมู่ 4) ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขนมหินประโดก (หมู่ 1) และวัดหมื่นไวย (หมู่ 2) ระบบสาธารณูปโภคในชุมชน ได้แก่ ถนนคอนกรีตไฟฟ้า ประปา และระบบสื่อสาร มีร้านค้า ร้านอาหารและเครื่องดื่ม อพาร์ทเมนต์

ผู้วิจัยสรุปผลวิเคราะห์ SWOT และ TOWS ของชุมชนบ้านโพนสูง ดังนี้

จุดแข็งของชุมชนบ้านโพนสูง ได้แก่ ทำเลที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากอำเภอเมืองนครราชสีมา

เป็นที่ตั้งของโครงการโพนสูงนิเวศ เกษตรขอบเมือง ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริซึ่งมีกลุ่มอาชีพเกษตรกรที่หลากหลาย เป็นชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรมและได้รับการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นหนึ่งในเส้นทางท่องเที่ยวอุทยานธรณีโคราช

จุดอ่อนของชุมชนบ้านโพนสูง ได้แก่ ขาดแผนยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีแบบแผน เยาวชนขาดความสนใจในการพัฒนาบ้านเกิดและอนุรักษ์วิถีชีวิตชาวสวน ไม่มีรถสาธารณะเข้าถึงพื้นที่ชุมชน ขาดแผนการตลาดและการประชาสัมพันธ์ออนไลน์สำหรับนักท่องเที่ยวส่วนตัว (F.I.T.)

โอกาสของชุมชนบ้านโพนสูง ได้แก่ แนวโน้มการท่องเที่ยวโลกด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีเพิ่มขึ้น นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายหลักของโลก คือ จีน อินเดีย มุสลิม รัฐบาลไทยเปิดประเทศต้อนรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติหลังจากสถานการณ์โควิด-19 มีความเชื่อมโยงกับระบบโลจิสติกส์ของอาเซียนและของโลก มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคม เช่น ทางด่วนมอเตอร์เวย์และรถไฟความเร็วสูง/รถไฟรางคู่

อุปสรรค ได้แก่ มีหมู่บ้านที่จัดการท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในจังหวัดใกล้เคียง เกิดสถานการณ์การสู้รบในต่างประเทศ ส่งผลต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว เกิดความผันผวนของราคาน้ำมันในตลาดโลก มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยธรรมชาติ ได้แก่ อุทกภัย ปัญหายาเสพติด และโรคระบาด

กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนบ้านโพนสูง ได้แก่

กลยุทธ์เชิงรุก (จุดแข็ง+โอกาส: SO) คือ สร้างแบรนด์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สร้างแบรนด์การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ สร้างแบรนด์หมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชนเข้มแข็งแบบปกครองตนเอง สร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงศาสนาและปฏิบัติพัฒนาจิตใจ และสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน

กลยุทธ์เชิงแก้ไข (จุดอ่อน+โอกาส: WO) คือ สร้างยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเข้มแข็ง จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเพื่อความยั่งยืน สร้างแผนอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชน สร้างแผนการตลาดออนไลน์ จัดทำป้ายสื่อความหมาย แผ่นพับ QR Code ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนในหมู่บ้านใกล้เคียง

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (จุดแข็ง+อุปสรรค: ST) คือ สร้างเครือข่ายผู้นำหมู่บ้านการท่องเที่ยวชุมชนกับหมู่บ้านใกล้เคียง สร้างเครือข่ายหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชนโอท็อปนวัตกรรม สร้างเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนวิถีเกษตรพอเพียงและการท่องเที่ยวเชิงอาหารกับหมู่บ้านที่อยู่ติดกันและสามารถเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวถึงกันได้

กลยุทธ์เชิงรับ (จุดอ่อน+อุปสรรค: WT) คือ อบรบทักษะการสร้างเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงให้แก่หมู่บ้านอื่นในตำบลหมื่นไวย อบรบการเตรียมความพร้อมแก้มัคคุเทศก์น้อยหรือเยาวชนในท้องถิ่นให้มีความรักและภาคภูมิใจในทรัพยากรที่มีอยู่ และพร้อมที่จะนำชมและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว อบรบแผนรองรับภัยพิบัติที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอุทกภัยที่เกิดขึ้นทุกปี

โดยมีการนำเสนอตารางสรุปผลวิเคราะห์ SWOT และ TOWS ของชุมชนบ้านโพนสูง ดังนี้

ตาราง 1 แสดง SWOT และ TOWS การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านโปนสูง ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

			จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
			1. ท่าเลที่ตั้งของชุมชนอยู่ไม่ไกลจากอำเภอเมืองนครราชสีมา 2. ชุมชนเป็นที่ตั้งของโครงการโปนสูงนิเวศ เกษตรขอบเมือง 3. ชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริซึ่งมีกลุ่มอาชีพเกษตรที่หลากหลาย 4. เป็นชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตกรรมและได้รับการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 5. หนึ่งในเส้นทางท่องเที่ยวอุทยานธรณีโคราช	1. ขาดแผนยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีแบบแผน 2. เยาวชนขาดความสนใจในการพัฒนาบ้านเกิดและอนุรักษ์วิถีชีวิตชาวสวน 3. ไม่มีรถสาธารณะเข้าถึงพื้นที่ชุมชน 4. ขาดแผนการตลาดและการประชาสัมพันธ์ออนไลน์สำหรับนักท่องเที่ยวส่วนตัว (F.I.T.)
โอกาส (O)	กลยุทธ์เชิงรุก (SO)	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)		
1. แนวโน้มการท่องเที่ยวโลกด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีเพิ่มขึ้น 2. นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายหลักของโลก คือ จีน อินเดีย มุสลิม 3. รัฐบาลไทยเปิดประเทศต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติหลังจากสถานการณ์โควิด-19 4. มีความเชื่อมโยงกับระบบโลจิสติกส์ของอาเซียนและของโลก 5. มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคม เช่น ทางด่วนมอเตอร์เวย์และรถไฟความเร็วสูง/รถไฟรางคู่	1. สร้างแบรนด์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 2. สร้างแบรนด์การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ 3. สร้างแบรนด์หมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชนเข้มแข็งแบบปกครองตนเอง 4. สร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงศาสนาและปฏิบัติพัฒนาจิตใจ 5. สร้างแบรนด์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน	1. สร้างยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเข้มแข็ง 2. จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเพื่อความยั่งยืน 3. สร้างแผนอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชน 4. สร้างแผนการตลาดออนไลน์ 5. จัดทำป้ายสื่อความหมาย แผ่นพับ QR Code ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ 6. สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนในหมู่บ้านใกล้เคียง		
อุปสรรค (T)	กลยุทธ์เชิงรับ (ST)	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (WT)		
1. มีหมู่บ้านที่จัดการท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในจังหวัดใกล้เคียง 2. เกิดสถานการณ์การสู้รบในต่างประเทศส่งผลต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว 3. เกิดความผันผวนของราคาน้ำมันในตลาดโลก 4. มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยธรรมชาติ ได้แก่ อุทกภัย ภัยพิบัติ และโรคระบาด	1. สร้างเครือข่ายผู้นำหมู่บ้านการท่องเที่ยวชุมชนกับหมู่บ้านใกล้เคียง 2. สร้างเครือข่ายหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชนโอทอปนวัตกรรม 3. สร้างเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนวิถีเกษตรพอเพียงและการท่องเที่ยวเชิงอาหารกับหมู่บ้านที่อยู่ติดกันและสามารถเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวถึงกันได้	1. อบรมทักษะการสร้างเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงให้แก่หมู่บ้านอื่นในตำบลหมื่นไวย 2. อบรมการเตรียมความพร้อมแก่ภาคเอกชนหรือเยาวชนในท้องถิ่นให้มีความรักและภาคภูมิใจในทรัพยากรที่มีอยู่ และพร้อมที่จะนำชมและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว 3. อบรมแผนรองรับภัยพิบัติที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอุทกภัยที่เกิดขึ้นทุกปี		

ผลการพัฒนาแผนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านโปนสูง

จากการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวและศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโปนสูง ที่ประชุมได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ โครงการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์

ชุมชนบ้านโพนสูงจะพัฒนาเป็นจุดหมายปลายทางมีแบรนด์ที่มีจุดยืน 4 ด้าน ดังนี้

1. ชุมชนบ้านโพนสูงจะสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวผ่านการเรียนรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้มีการลงมือปฏิบัติในแต่ละแหล่งเรียนรู้ ณ ศูนย์การเรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริบ้านโพนสูง

2. ชุมชนบ้านโพนสูงจะสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ สร้างแพคเกจท่องเที่ยวเชิงเกษตร เข้าถึงหลักการเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและกระจายรายได้

3. ชุมชนบ้านโพนสูงจะสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงสังคม เยือนหมู่บ้านปกครองตนเองบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง สัมผัสสังคมชาวสวนที่แฝงความเรียบง่ายอยู่กันอย่างสงบสุข เพื่อพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

4. ชุมชนบ้านโพนสูงจะสร้างแบรนด์ท่องเที่ยววัฒนธรรมและการพัฒนาจิตใจ ผูกพันสมาธิ ภูมิปัญญา ฌ วัดโคกประดู่ ศึกษาความเป็นมาของประเพณีท้องถิ่น และวัฒนธรรมของชาวบ้าน เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจ

ภายใต้วิสัยทัศน์ดังกล่าว ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยได้ร่วมกันกำหนด ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านโพนสูง คือ

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีกลยุทธ์และโครงการ คือ

1.1 กลยุทธ์การใช้ประโยชน์พื้นที่ (Land Use) เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

1.1.1 โครงการท่องเที่ยวสวนผลไม้เกษตรอินทรีย์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.2 โครงการท่องเที่ยววิถีชีวิตเกษตรกรตำบลหมื่นไวย

1.2 กลยุทธ์การจัดการทรัพยากร

1.2.1 โครงการการบริหารจัดการขยะให้เป็นปύอินทรีย์ทุกหมู่บ้าน

1.2.2 โครงการธนาคารขยะและร้านศูนย์บาททุกหมู่บ้าน

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน มีกลยุทธ์และโครงการ คือ

2.1 กลยุทธ์เชิงเศรษฐกิจและการตลาดการท่องเที่ยว

2.1.1 โครงการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลหมื่นไวย 1 วัน

2.1.2 โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลหมื่นไวยตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 กลยุทธ์การพัฒนาสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.2.1 โครงการปั่นจักรยานท่องเที่ยวศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน

2.2.2 โครงการเรียนรู้การทำอาหารในชุมชน

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนอย่างยั่งยืน มีกลยุทธ์และโครงการ คือ

3.1 กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

3.1.1 โครงการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการจุดหมายปลายทาง (DMO) แห่งชุมชนตำบลหมื่นไวย

- 3.1.2 โครงการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในระดับหมู่บ้าน
- 3.2 กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายและกระจายรายได้
 - 3.2.1 โครงการสร้างเครือข่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์
 - 3.2.2 โครงการอบรมทักษะการผลิต การแปรรูป และการตลาดแก่เกษตรกรตำบลหมื่นไวย
- 4. ยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม และพัฒนาจิตใจอย่างยั่งยืน
 - 4.1 กลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 - 4.1.1 โครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาโคราช
 - 4.1.2 โครงการเที่ยวทุกไร่ เก็บผลไม้ในสวน ตำบลหมื่นไวย
 - 4.2 กลยุทธ์การพัฒนาจิตใจ และปลูกจิตสำนึกเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 - 4.2.1 โครงการนั่งสมาธิ ฝึกสติ ปฏิบัติธรรม ณ วัดโคกประดู่
 - 4.2.2 โครงการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว Slow Life วิถีชาวสวนในชุมชนตำบลหมื่นไวย

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพของการพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หมู่ 4 บ้านโพสูง ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

หมู่ 4 บ้านโพสูง ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีศักยภาพของการพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีทรัพยากรท่องเที่ยว เทศกาล งานประเพณี ศิลปวัฒนธรรม คือ วัดโคกประดู่ มีทรัพยากรด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ศูนย์การเรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านโพสูง มีศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน มีความสนใจและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อความยั่งยืน การคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ทำปุ๋ยอินทรีย์จากขยะเปียก การใช้พลังงานทดแทน การทำเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการแหล่งท่องเที่ยว การจัดการด้านการตลาด และจัดการการท่องเที่ยวเชิงสังคม มีศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีความสนใจและความต้องการโดยมีส่วนร่วมในการพัฒนากองท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนในทุกภาคส่วน ได้มีการอภิปรายถึงศักยภาพของชุมชนเพื่อนำมาเป็นสมรรถนะของชุมชนในการสร้างแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติการ มีการสร้างเครือข่ายเจ้าของธุรกิจประเภทเดียวกัน มีโฮมสเตย์ในชุมชน มีศักยภาพด้านการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ การสื่อความหมาย มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายที่สามารถสร้างประสบการณ์และความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเมือง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อให้เกิดการพัฒนากองท่องเที่ยวที่ยั่งยืนทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม

วัฒนธรรม ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้ได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานของ (คมพล สุวรรณภูมิ, กนกวรรณ เบญจาทิกุล และณิชาภา เจริญรูป, 2561) ศึกษาเรื่องรูปแบบการขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษา การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดระยอง และจันทบุรี พบว่า รูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยว อาศัยชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และวัฒนธรรม และสอดคล้องกับงานของ (นิรมล ขวาทอง และคณะ, 2559) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านขนานนาก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ว่าการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวกสบายโดยรถยนต์ มีระบบสาธารณูปโภคครบครัน มีการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

การศึกษาศักยภาพของชุมชน พบว่า สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา (พ.ศ. 2566 - 2570) ประเด็นการพัฒนาที่ 2 ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่หลากหลาย เชื่อมต่อภาคและภูมิภาค โดยมีโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พัฒนากิจกรรมและบริการการท่องเที่ยวและกีฬา พัฒนาการตลาดและประชาสัมพันธ์ บริหารจัดการเส้นทางการท่องเที่ยวอุทยานธรณีโคราช เนื่องจากการองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) รับรองให้โคราชจีโอพาร์ค เป็นอุทยานธรณีโลก เมื่อเดือนพฤษภาคม 2566 ที่ผ่านมา และพื้นที่ในชุมชนบ้านโพนสูงเป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำลำตะคอง หนึ่งในพื้นที่ของโคราชจีโอพาร์ค

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาแผนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หมู่ 4 บ้านโพนสูง ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยได้กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ โครงการ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หมู่ 4 บ้านโพนสูง ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีวิสัยทัศน์ คือ ชุมชนจะสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวผ่านการเรียนรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้มีการลงมือปฏิบัติในแต่ละแหล่งเรียนรู้ ณ ศูนย์การเรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านโพนสูง สร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ สร้างแพคเกจท่องเที่ยวเชิงเกษตร เข้าถึงหลักการเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและกระจายรายได้ สร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงสังคม เยือนหมู่บ้านปกครองตนเองบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง สัมผัสวิถีชาวสวนที่แฝงความเรียบง่าย สงบสุข เพื่อพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน สร้างแบรนด์ท่องเที่ยววัฒนธรรมและการพัฒนาจิตใจ ผักนึ่งสมาธิปฏิบัติธรรมะ ณ วัดโคกประดู่ ศึกษาความเป็นมาของประเพณีท้องถิ่น และวัฒนธรรมของชาวบ้านเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจ สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา (พ.ศ. 2566-2570) ประเด็นการพัฒนาที่ 4 เสริมสร้างความมั่นคงในการพัฒนาคนและชุมชนอย่างมีคุณภาพ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับ (พยอม ธรรมบุตร, 2562) ที่ได้กล่าวไว้ในแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทยแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ที่ว่าการร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต ควรกำหนดเป็นรูปแบบของการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวเขตบางกอกน้อย ซึ่งมีอัตลักษณ์วิถีไทยที่มีความเฉพาะด้านของพื้นที่ เหมาะสมที่จะใช้เป็นจุดขาย (Unique Selling Points: USPs) แต่ไม่สอดคล้องกับ (สุชานาถ สิงหาปัด, 2561) ที่ศึกษา เรื่องท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม: กิจกรรมสร้างรายได้

เพิ่มแก่ชุมชนผู้ไทบ้านโนน จังหวัดกาฬสินธุ์ ว่าปัจจัยที่บ่งชี้ความสำเร็จในการบริการทางการท่องเที่ยว คือ การนำกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (5Ps) มาใช้สร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้งาน

1.1 ภาครัฐ สามารถนำข้อมูลไปประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว สนับสนุนให้ผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารเข้ามาถ่ายทอดความรู้ด้านแปรรูปอาหารเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์การเกษตร

1.2 ภาคเอกชน สามารถออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวของบริษัทเพื่อเสนอแก่นักท่องเที่ยว สถานประกอบการรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรเพื่อนำไปเป็นวัตถุดิบและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

1.3 ประชาชนและชุมชน สามารถนำข้อมูลไปเป็นตัวอย่างในการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในชุมชนอื่น ๆ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษากลยุทธ์การตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอุทยานธรณีโคราช เนื่องจากบ้านโนนสูงเป็นหนึ่งในเส้นทางท่องเที่ยวอุทยานธรณีโคราช ให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการท่องเที่ยวโลก

2.2 ควรศึกษารูปแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว และเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับชุมชนใกล้เคียง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียน นักท่องเที่ยวจีน และนักท่องเที่ยวอินเดีย

2.3 ควรมีการสร้างแผนยุทธศาสตร์การตลาดยุคดิจิทัลของการท่องเที่ยวจังหวัดเพื่อสนองนโยบายไทยแลนด์ 4.0

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2560). การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. สืบค้น 1 ธันวาคม 2566, จาก https://www.dot.go.th/storage/3_01_2562/JilBmnsOzmzCAgf0M9h83hZ1RoJkUmlPFJA8lTMG.pdf.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2563). แผนปฏิบัติงาน 21 (Agenda 21). สืบค้น 29 เมษายน 2566, จาก <https://www.pcd.go.th/publication/5402>.
- คมพล สุวรรณภู, กนกวรรณ เบญจาทิกุล และ นิชาภา เจริญรูป. (2561). รูปแบบการขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ศึกษากรณี การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดระยอง และจันทบุรี. (รายงานผลการวิจัย) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- นิรมล ขวาชอง และคณะ. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านขนานนก อำเภอบางแพ จังหวัดนครราชสีมา. ในรายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 13: ตามรอยพระยุคลบาท เกษตรศาสตร์กำแพงแสน, (1445-1453). นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พยอม ธรรมบุตร. (2559). เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พยอม ธรรมบุตร. (2562). แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทยแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 13(3), 65-75.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2560). เศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้น 30 เมษายน 2566 จาก <https://www.chaipat.or.th/publication/publish-document/tips.html>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2547). กรอบแนวคิดทางทฤษฎี เศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา. (2566). แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับ ทบทวนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. สืบค้น 30 เมษายน 2566, จาก https://www2.nakhonratchasima.go.th/files/com_ebook_strategy/2022-12_e443e012614a039.pdf.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ. สืบค้น 30 เมษายน 2566, จาก https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=develop_issue.
- สุชนาถ สิงหาปัด. (2561). ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม: กิจกรรมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ผู้ไทบ้านโนน จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 5(1), 53-67.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2561). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- เอี่ยมพร หลินเจริญ. (2554). การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ เรื่อง การศึกษาชุมชน เพื่อสืบค้นองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น. พิษณุโลก: คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัย ราชภัฏพิบูลสงคราม.
- UNWTO. (2023). UNWTO World Tourism Barometer and Statistical Annex, January 2023. Retrieve April 30, 2023 from <https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.18111/wtobarometereng.2023.21.1.1>.

ประวัติแนบท้ายบทความ

	Name and Surname: Chokdee Kuthaweeikul Highest Education: Master of Arts University or Agency: Vongchavalitkul University Field of Expertise: Tourism, Hospitality Address: 84 Moo 4, Mitraparp-Nongkhai Road, Ban Koh Sub-district, Muang Nakhonratchasima District, Nakhonratchasima Province
---	---